

Innst. S. nr. 117

(2001-2002)

Innstilling fra finanskomiteen om forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om å gi Norges Bank full uavhengighet

Dokument nr. 8:52 (2001-2002)

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Innholdet i forslaget er å sørge for at finansministerens formelle instruksjonsrett overfor sentralbanken bortfaller, og at sentralbanken dermed blir formelt og reelt fri og uavhengig av den til enhver tid sittende politiske ledelse.

For å gi sentralbanken den nødvendige uavhengighet vil det være nødvendig å endre sentralbankloven slik at det presiseres i loven at sentralbankens mål er å bidra til prisstabilitet. Videre må sentralbanken gis full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler. Den eksisterende referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" må ut av loven. Regjeringen må fratas retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet. Referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie må tas bort. Sentralbankens foreleggelsesplikt overfor Finansdepartementet må tas bort, fordi det i særdeleshet er denne som kan gi omverdenen inntrykk av at sentralbanken ikke er uavhengig.

Det er nødvendig, og også tilstrekkelig, at sentralbanken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget.

Forslagsstiller mener også at det er nødvendig at regjeringen må utnevne medlemmer av hovedstyret som har bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og som er uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser. Herunder må regjeringen ha rett til å gjøre endringer i bankens ledelse og hovedstyrets sammensetning, dersom banken ikke lover prisstabilitet eller dersom den vanskjøtter sine forpliktelser i forhold til sentralbankloven på andre måter.

Når ny sentralbanklov skarpt avgrenser sentralbankens formål kan ikke regjeringen gjøre endringer av andre grunner. Unntatt fra dette er selvsagt reoppnev-

nelser når styremedlemmer eller ledelse fratrer av personlige og andre naturlige frivillige grunner.

Det er i dokumentet gitt nærmere begrunnelse for forslaget.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i lov av 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet slik at loven gir banken et mål om prisstabilitet, banken får full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler, referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" tas bort, banken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget, Regjeringen fratas retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet, referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie tas bort og foreleggelsesplikten tas bort. Det tas inn i loven at medlemmer av hovedstyret må ha bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og være uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ranveig Frøiland, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Torstein Rudihaugen og Hill-Marta Solberg, fra Høyre, Svein Flåtten, Torbjørn Hansen, Heidi Larssen og Jan Tore Sanner, fra Fremskrittspartiet, Gjermund Hagesæter, lederen Siv Jensen og Per Erik Monsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Øystein Djupedal, Audun Bjørlo Lysbakken og Heidi Grande Røys, fra Kristelig Folkeparti, Ingebrigt S. Sørffonn og Bjørg Tørrisdal, fra Senterpartiet, Morten Lund,

fra Venstre, May Britt Vihovde, og fra Kystpartiet, Karl-Anton Swensen, viser til brev fra finansminister Per-Kristian Foss 25. februar 2002 som er et svar på henvendelse 12. februar 2002 fra saksordfører Hill-Marta Solberg om å komme med uttalelse til Dokument nr. 8:52 (2001-2002). Brevet fra finansministeren følger som trykt vedlegg til innstillingen.

Komiteen legger stor vekt på langsiktighet og forutsigbarhet i pengepolitikken.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kystpartiet, viser til at retningslinjer for pengepolitikken ble lagt om 29. mars 2001, og at det innebar en klargjøring av sentralbankens rolle. Flertallet viser til at et bredt flertall i Stortinget tok de nye retningslinjene til etterretning, jf. Innst. S. nr. 229 (2000-2001).

Flertallet vil peke på at et flertall på Stortinget er enig i at pengepolitikken skal sikte mot stabilitet i den norske kronens verdi nasjonalt og internasjonalt, og samtidig understøtte finanspolitikken ved å bidra til å stabilisere utviklingen i produksjon og sysselsetting. Det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst. Flertallet konstaterer at med denne omleggingen har Norges Bank fått et større ansvar for å stabilisere den økonomiske utviklingen. Flertallet viser videre til at de retningslinjene som gjelder for pengepolitikken i stor grad er i tråd med hva som gjelder internasjonalt, og at det er ulikheter internasjonalt vedrørende lovgivningen om de forhold som er tatt opp i Dokument nr. 8:52 (2001-2002).

Flertallet konstaterer at det i Innst. S. nr. 229 (2000-2001) ikke var flertall for å be regjeringen ta initiativet til å gå gjennom loven om Norges Bank, blant annet for å vurdere om det var behov for endring i sentralbankens stilling.

Flertallet har merket seg at finansminister Per-Kristian Foss vil vurdere enkeltheter i det aktuelle regelverket nærmere, og at han tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering i løpet av 2002.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, fremmer følgende forslag:

"Dokument nr. 8:52 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om å gi Norges Bank full uavhengighet - bifalles ikke."

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre mener at utviklingen internasjonalt, blant annet med tett sammenvevde finansmarkeder, endringer i pengepolitikken i flere land etc., innebærer at det er hensiktsmessig med en vurdering av enkelte sider ved lovverket om Norges Banks stilling, slik finansministeren varsler.

Disse medlemmer viser til at sammensetningen av hovedstyret i økende grad har fått et profesjonelt preg, men mener det bør vurderes om det er hensiktsmessig med endringer i oppnevningsspraksisen.

Disse medlemmer mener videre at det i den varslede gjennomgangen bør gjøres rede for lov og praksis i andre land det er naturlig å sammenligne med når det gjelder sentralbankens stilling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til merknad fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre hvor det både tas til orde for endring i enkelte sider ved lovverket om Norges Banks stilling, en vurdering av hensiktsmessigheten med endringer i oppnevningsspraksisen av hovedstyret til Norges Bank, samt en redegjørelse for lov og praksis i andre land det er naturlig å sammenligne seg med når det gjelder sentralbankens stilling. Disse medlemmer tar til etterretning at Fremskrittspartiets forslag i denne omgang ikke får flertall, og vil derfor støtte intensjonen i merknaden fra de tre regjeringspartiene.

Disse medlemmer mener det er nødvendig å gi Norges Bank full uavhengighet gjennom en endring av sentralbankloven.

Sentralbankens foreleggelsesplikt overfor Finansdepartementet bør bortfalle for å klargjøre bankens fullstendige uavhengighet.

Det er også nødvendig at hovedstyret sammensettes av medlemmer som har bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og som er uavhengige i forhold til de politiske partier og næringsøkonomiske særinteresser.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i lov av 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet slik at loven gir banken et mål om prisstabilitet, banken får full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler, referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" tas bort, banken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget, Regjeringen fratras retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet, referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie tas bort og foreleggelsesplikten tas bort. Det tas inn i loven at medlemmer av hovedstyret må ha bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og være uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser."

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kystpartiet viser til sine merknader til Innst. S. nr. 229 (2000-2001). Her understrekes betydningen av at de ulike virkemidlene i den økonomiske politikken drar i samme retning. Det er derfor viktig å bevare politisk kontroll også med de pengepolitiske virkemidlene.

Det kan oppstå situasjoner der Stortinget ønsker å føre en økonomisk politikk som er i strid med sentralbankens oppfatning. Dette kan skyldes ulik prioritering eller uenighet om effekten av ulike virkemidler. Der som sentralbanken i en slik situasjon velger å føre en pengepolitikk som motarbeider den politikken Stortinget ønsker, har finansministeren ifølge sentralbanklovens § 2 i dag mulighet til å overprøve hovedstyrets avgjørelse. Med det foreliggende forslaget vil ikke dette lenger være mulig. Det innebærer at man reelt og formelt gir sentralbanken en rolle som overdommer i den økonomiske politikken, uten noen form for politisk kontroll. Disse medlemmer vil sterkt advare mot en slik omlegging av retningslinjene for pengepolitikken.

Disse medlemmer vil også påpeke at sammensetning av hovedstyret i Norges Bank med representanter som både har økonomisk, politisk og samfunnsmessig forståelse, og på bakgrunn av Stortingets sammensetning, gir trygghet for at sentralbanken har en solid plattform for de faglige vurderingene som gjøres.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i lov av 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og

pengevesenet slik at loven gir banken et mål om prisstabilitet, banken får full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler, referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" tas bort, banken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget, Regjeringen fratas retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet, referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie tas bort og foreleggelsesplikten tas bort. Det tas inn i loven at medlemmer av hovedstyret må ha bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og være uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen viser til dokumentet og til det som står foran, og råar Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument nr. 8:52 (2001-2002) - forslag fra stortingsrepresentant Siv Jensen om å gi Norges Bank full uavhengighet - bifalles ikke.

Oslo, i finanskomiteen, den 21. mars 2002

Siv Jensen
leder

Hill-Marta Solberg
ordfører

Ingebrigt S. Sørfohn
sekretær

Vedlegg

Brev fra Finansdepartementet v/finansministeren til finanskomiteen, datert 25. februar 2002

Finanskomiteens behandling av Dokument nr 8:52 (2001-2002) fra Siv Jensen om å gi Norges Bank full uavhengighet

Det vises til brev fra finanskomiteen av 12. februar 2002 om komiteens behandling av Dokument 8:52 (2001-2002) fra stortingsrepresentanten Siv Jensen. Jeg gis i brevet anledning til å komme med innspill til finanskomiteens behandling av saken.

Stortingsrepresentant Jensen foreslår følgende:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om endringer i lov 24. mai 1985 nr. 28 om Norges Bank og pengevesenet slik at loven gir banken et mål om prisstabilitet, banken får full frihet i bruk av pengepolitiske virkemidler, referansen til "de økonomisk-politiske retningslinjer fastlagt av statsmyndighetene" tas bort, banken pålegges en årlig eller halvårlig rapporteringsplikt til Stortinget, Regjeringen fratras retten til å treffe vedtak om bankens virksomhet, referanser til kronens internasjonale verdi, kursordning og kursleie tas bort og foreleggelsesplikten tas bort. Det tas inn i loven at medlemmer av hovedstyret må ha bred og god innsikt i samfunnsøkonomiske spørsmål og være uavhengige i forhold til partipolitiske og næringsøkonomiske særinteresser."

Det ble fastsatt nye retningslinjer for pengepolitikken i mars i fjor, jf. forskrift om pengepolitikken av 29. mars 2001. I forskriften heter det bl.a. at "Det operative målet for pengepolitikken skal være en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2,5 pst." Det var bred støtte i Stortinget til de nye retningslinjene. Det synes i dag generelt å være stor tillit til pengepolitikken, herunder også blant markedsaktører og i det akademiske miljøet, og også i opinionen for øvrig.

Retningslinjene for pengepolitikken er i stor grad i tråd med hva som gjelder internasjonalt. Mange land, herunder Sverige, Storbritannia og ØMU-området, innførte en pengepolitikk med inflasjonsmål på 1990-tallet. Lovgivningen internasjonalt er noe ulik mellom land vedrørende de forhold som tas opp i Dokument nr. 8:52 (2001-2002).

Etter min vurdering angir gjeldende regelverk for Norges Bank i hovedsak et hensiktsmessig rammeverk for bankens stilling. Jeg vil derfor ikke nå tilrå slike omfattende endringsforslag som fremsettes i Dokument nr. 8:52 (2001-2002). Jeg vil imidlertid vurdere enkeltheter ved det aktuelle regelverket nærmere, og tar sikte på å komme tilbake til Stortinget med en slik vurdering i løpet av 2002.